1991. — Т. 32. — 284 с.
18. Хроніка. Наш край. — К., 1993. — Вип. 6 (8). — С. 226—233.
19. Череватенко Л. «Господь міцним мене створив і душу дав нерозділиму» / Л. Череватенко // Дніпро. — 1991. — № 4. — С. 147—154.
20. Юрій Липа: голос доби і приклад чину : зб. наук. пр. / за ред. Т. Салиги ; ЛНУ ім. Івана Франка. — Львів, 2001. — 407 с.
21. Юрчицька-Попович Н. Я повинен бути зі своїм народом: апостол новітнього українства: спогади про Юрія Липу / Н. Юрчицька-Попович, П. Кіндратович, Ю. Кіндратович. — Львів : Каменяр, 2000. — 239 с.

УДК 316.19 (303.723.37)

І. Л. Михайлин
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Відповідь Рея Бредбері на запити інформаційного суспільства

Михайлин І. Л. Відповідь Рея Бредбері на запити інформаційного суспільства. «451° за Фаренгейтом» – відповідь на запити інформаційного суспільства. Масове суспільство подане як самознищувальне. Масова людина не здатна зрозуміти своє становище; її порятунок – у веденні її елітарною меншиною. Масову людину й суспільство створюють орієнтовані на примітивного споживача медіа, зосереджені на відеоряді. Катастрофа починається з усунення вербальної інформації з культурного простору. До вербального тексту людство повернув інтернет.
Ключові слова: Рей Бредбері, інформаційне суспільство, масова людина.

Михайлин И. Л. Ответ Рэя Брэдбери на запросы информационного общества. «451° по Фаренгейту» – ответ на запросы информационного общества. Массовое общество изображено как самоуничтожающееся. Массовый человек не способен осознать свое положение; его спасение – быть ведомым элитарным меньшинством. Массовые человек и общество создают ориентированные на примитивного потребителя медиа, сосредоточенные на видеоряде. Катастрофа начинается с устранения вербальной информации из культурного пространства. К вербальному тексту человечество возвратил интернет.
Ключевые слова: Рэй Брэдбери, информационное общество, массовый человек.

Mykhailyn I. Response of Ray Bradbury to the needs of the information society. This article analyzes the current situation in the information society, the role of journalism in shaping mass consciousness, accessibility of information and the coming to power of marginals on the novel by R. Bradbury «Fahrenheit 451». Mass society is depicted as self-destructive. Here is emphasized that mass people are not able to understand their position; their salvation is to be led by an elite minority. Responsible for the creation of mass man and society the author of the novel lays on media focused on the primitive consumer through the visuals. The disaster started with the removal of verbal information from the cultural space. The idea is expressed that, like the hero of Bradbury, contemporary society can be saved by the Internet as a means to access the transformed book culture; only referring to book knowledge, mankind is able to produce spiritual leaders who have to take responsibility for cultural, intellectual Renaissance of human community.
Keywords: Ray Bradbury, information society, mass man.

Світові інтелектуали XX століття – Д. Белл, Г. М. Маклюен, С. Московічі, Х. Ортега-і-Гассет, К. Хелз, О. Шпенглер та ін. – створили картину вірогідного занепаду людської культури й цивілізації, вбачаючи дуже часто головну причину цього занепаду у феномені маси та юрби, у торжестві масової людини, яка дорвалася до влади, у тому числі й застосовуючи маніпулятивний інформаційний вплив, перетворивши журналістику на пропаганду й рекламу. Натомість практично не ставилося питання про те, чи є в нас праці, які б намагалися відповісти на питання, як людству знову повернутися від масового до елітарного суспільства, як вирвати владу в юрби як спільноти ірраціональної, руйнівної, неосвіченої, як приводити до влади розумних, обізнаних і моральних керівників, як повернути

© Михайлин І. Л., 2016

журналістиці її головну функцію – служити суспільству правдою, а не бути засобом маніпулятивного впливу та створення юрби. Ці питання й будемо вважати головними запитами інформаційного суспільства, адресованими людству.

Мета цієї розвідки – спроба показати, як відповів на запити інформаційного суспільства видатний американський письменник, відомий низкою першорядних фантастичних творів, Рей Бредбері (1920–2012). У його доробку більшість творів належить до філософської фантастики, тобто такого її напрямку, де осмислюються передусім загальні проблеми суспільного та людського буття. Його magnum opus – роман «451° за Фаренгейтом» (1953) – став культовим твором другої половини XX століття.

Історіографія та джерела. Досі наука про журналістику не шукала відповіді на свої питання в межах художньої літератури. Та ще й (особливо) фантастичної. Понад те, фантастична література не викликає ентузіазму й у поважних істориків літератури, серед яких прийнято вважати цей тематичний напрямок маргінальним, непідлеглим глибоким літературознавчим студіям. Рею Бредбері певною мірою пощастило, бо його оповідання «Усмішка» увійшло до шкільної програми, що спричинило появу кількох статей про нього в методичних часописах [3; 4; 6]. Усе ж останнім часом варто говорити про підвищення інтересу до творчості Р. Бредбері, про що свідчать присвячені його доробкові дисертації [2] та навіть створений для знаменитої серії «Жизнь замечательных людей» документальний біографічний роман про нього [5]. Проте в обраному нами аспекті творчість Рея Бредбері й роман «451° за Фаренгейтом» не розглядалися.

Методи дослідження. Найкращим у нашому випадку методом аналізу роману Р. Бредбері «451° за Фаренгейтом» є поєднання герменевтики з рецептивною естетикою. Нас, звичайно, передусім цікавитиме позиція письменника, а відтак, ми сприйматимемо роман як його висловлювання в діалозі з обговорення проблем інформаційного суспільства, який ведеться й досі. Але, як і кожне повідомлення, художній твір у процесі сприйняття зазнає адаптації до свідомості реципієнта. Отже, важливим є й те, яка інформація реально міститься в тексті і які читацькі висновки можна з неї зробити. Нас найбільше цікавитиме не художній світ Рея Бредбері й не художні прийоми його побудови, а філософія письменника, – тож загостримо увагу на змістовому значенні створених у романі картин, епізодів і образів. Метою є прочитати роман як відповідь письменника на запити інформаційного суспільства.

У романі описано далеке майбутнє. Наша сучасність та її автори згадуються як події, які відбувалися п’ятсот-шістсот років тому. Тут зображується інформаційна цивілізація, у якій панує телевізійна культура, а книжка не просто витіснена із суспільного та індивідуального життя, а оголошена шкідливою духовною отрутою, яка підлягає урядовому переслідуванню. У художньому світі роману вже всі книжки знищені, не залишилося жодної книгозбірні, а за тими книжками, які ще залишились у приватному користуванні, полюють бригади пожежників. Суспільство вже забуло, що колись вони гасили пожежі й рятували людей з полум’я. Сьогодні їх завдання – виїжджати на виклики тривоги, які надходять від громадян про наявність книжок у їхніх сусідів чи знайомих, і знищувати, спалювати… не тільки книжки, але й цілі помешкання, а якщо їхні мешканці виявлять непокірність, то спалювати будинки із самими мешканцями. Цифра, винесена в заголовок твору, – то температура займання паперу, вона ж вибита золотом на пожежній уніформі.

Свідомість громадян цього суспільства визначають візуальні телевізійні технології. Телебачення вже давно не несе суспільству корисну інформацію, правду про життя та людину в ньому. Оселі перетворені на телевізійні екрани, з яких транслюються безкінечні серіали. Вони позбавлені змісту, їх неможливо переказати, зрозуміти сюжет. Це безкінечні розмови ні про що. Але кожний глядач втягнутий у це безперервне видовище, актори й диктори звертаються саме до нього. Технології дозволяють підставляти в мовлення диктора імена господарів будинку, провокуючи їх відповідати на поставлені їм запитання. Втягнута в телевізійне дійство особа сприймає героїв з екрану як свою «родину», своїх «родичів», які стають для неї ріднішими, ніж реальні люди.

В одній такій пожежній команді працює Гай Монтег. Ми нічого не знаємо про його минуле: родину, виховання, освіту. І раптом у ньому прокидається особистість, індивідуальність, його свідомість сповнюється протестом проти загального безумства, він починає розуміти, що суспільство котиться в прірву, і намагається своїми слабкими силами протидіяти

катастрофі.

Звичайно, у романі є деякі зовнішні підстави для такого пробудження Гая Монтега, але вони явно недостатні для того, щоб змінити його світогляд або наділити порожню людину світоглядом. Твір починається із зустрічі Гая з новоприбулою сусідкою – Кларіс Маклелен, яка сподобалася йому і вродою, і думками, а ще – рідкісним внутрішнім осяянням. Час від часу вона зустрічалася йому на дорозі, коли він повертався додому. Розмови з нею цікавили його. Вона ставила йому дивні запитання. Одного разу вона спитала його, чи він щасливий. І він уперше подумав про це. І зрозумів, що він не щасливий, він носить маску щасливої людини, але Кларіс зірвала її з нього.

Кларіс розповіла, що в її родини не вмикають телевізор, час проводять за розмовами в родинному колі або один з одним. Це було настільки несподівано й незвично для Гая Монтега, що вночі він підійшов до дому сусідів і зазирнув у вікна. Він побачив людей, які сиділи за столом і розмовляли. І йому раптом закортіло потрапити всередину й послухати: про що вони розмовляють, – такі в них були зацікавлені й просвітлені обличчя.

Проте недовго тривали зустрічі Гая й Кларіс. Якось він помітив, що вона зникла. Він не відразу це й помітив. А коли запитав про неї дружину, то вона повідомила, що дівчину збила машина, вона загинула, а її родина переїхала мешкати кудись в інше місце. Пізніше Гай довідався, що дівчина загинула неспроста, її в такий спосіб було вбито як порушницю потрібних державі безтурботності й спокою.

Дівчина примусила його згадати подію річної давності. Якось у міському парку, у захаращеному чагарниками його куточку (як Монтег потрапив туди?), він побачив на лавці людину, яка при його наближенні швидко заховала в кишеню томик віршів. Монтег підійшов до неї, познайомився, цілу годину розмовляв із нею, узяв її телефон і адресу. Цією людиною виявився колишній викладач англійської мови Фабер, який став безробітним ще сорок років тому, коли закрився за браком студентів останній гуманітарний коледж. Монтег зобов'язаний був іще тоді зробити донос на людину, яку бачив з книжкою в руках. Проте чомусь він цього не зробив. Згодом Фабер стане для нього першим порадником у його пробудженні до активного життя.

Але перша відповідь на виклики інформаційного суспільства письменником уже дана – це несподіване, раптове пробудження Монтега, не виправдане зовнішніми чинниками. Монтег пробуджується внаслідок спрацювання в ньому внутрішнього механізму, природного потягу до знань, жаги зрозуміти світ. Рей Бредбері, ніби ненароком, повідомив нам про друге «я» Монтега: *«– **У чому річ?** — спитав Монтег у свого другого «я», цього дивака, який часом верзе щось, не підкоряючись ні волі, ні звичці, ні розуму» [п/ж курсив Р. Бредбері. – І. М.]* [1:12].

Внутрішнє «я», свідомість, совість Монтега – це і є гарантія його пробудження. Природна допитливість підштовхнула його поцікавитися тим, що він спалює, викрадати з пожеж книжки додому й час від часу зазирати в них, шукаючи там відповіді на питання, куди котиться світ, чому за наявності по-сучасному облаштованого дому, престижної праці, гарних заробітків, дружини, яку, як йому здається, він кохає, він не може вважати себе щасливим.

Він і справді не може вважати себе щасливим у світі загального безладу й нещастя. Ні, позірно в ньому все виглядає цілком достойно: громадяни сидять перед екранами телевізорів, які займають чотири стіни їхніх помешкань і ніколи не залишають їх наодинці із своїми думками, усі дивляться розважальні програми й веселяться. Тільки щоночі над містом з ревінням кудись пролітають важкі бомбардувальники та сигнальні системи попереджають: ось-ось може розпочатися війна. Але ці попередження нікого не турбують і жодним чином не позначаються на поведінці чи становищі громадян.

Останньою краплею у пробудженні Монтега стало спалення одного будинку (чергового помешкання), у якому знайшли книжки. Його безіменна господарка не захотіла залишати помешкання (а вона мала таке право), вона сама запалила сірник і загинула в пожежі зі своїми книжками. Монтег зрозумів: вони становили для неї таку цінність, що без них її життя втрачало зміст, було їй не потрібне. Це сутність трагічного конфлікту – коли людина йде на смерть за свої ідеали. Саме так повелася й ця жінка – персонаж цілком епізодичний у структурі роману.

Монтег, повернувшись із чергування додому, кидається читати книжки: щось же в них повинно бути таке цінне, що дорівнює самому життю. І наштовхується на непереборну перешкоду – він не розуміє прочитаного. Він знає про його цінність, але не може зрозуміти змісту складених докупи друкованих слів. Виявляється, людина, яка не

живить свій мозок читанням, деградує на розумовому рівні, їй необхідно навчатися розуміти елементарні вербальні тексти.

У романі «451° за Фаренгейтом» Рей Бредбері вмістив цілу колекцію прикладів деградації людини внаслідок зникнення книжки із соціокультурного життя. Найголовніший результат – людина втратила пам'ять, вона не пам'ятає, що робила хвилину тому. Власне, роман починається з такого трагічного епізоду. Монтег повертається додому з чергування й застає дружину Мілдред (Міллі) непритомною, напівмертвою. На підлозі качається пляшечка від снодійного. Вранці в ній було тридцять-сорок таблеток, зараз вона порожня. Монтег викликає швидку допомогу. Приїжджають два санітари, відкачують отруту зі шлунка дружини, замінюють кров.

Модальність цієї сцени вимірюється поняттям «байдужість». «Оператор з байдужим обличчям» [1:16] керує приладом з очистки шлунка. Друга машина одночасно очищає кров: «Нею керував такий самий байдужий чоловік у червонясто-брунатному комбінезоні» [1:17]. Коли ж Монтег поцікався, чому не прислали лікаря, то оператор пояснив йому, що таких випадків надзвичайно багато, тому і створені спеціальні бригади швидкого реагування, що виконують стандартну операцію, яка не потребує лікарської кваліфікації.

Уранці Монтег спробував провести розслідування і з'ясувати, чому Міллі випила цілу пляшечку снодійного й поставила під загрозу своє життя. Мілдред не могла дати жодних пояснень. «Цього не може бути, – повторювала вона, – я не могла цього зробити! Навіщо?» Тоді Гай Монтег припустив: *«Може, ти проковтнула дві, а потім забула і взяла ще дві, знов забула й прийняла ще дві, а вже тоді, одурманена, ковтала одну за одною, аж поки проковтнула тридцять чи сорок – усі, скільки їх було в пляшечці»* [1:22].

У Мілдред немає пам'яті. Гай, щоб перевірити це, запитує її, чи пам'ятає вона, коли вони познайомилися (а вони вже живуть подружнім життям десять років), але дружина відкидає питання, удає, що не зрозуміла його. Гай і сам ловить себе на думці, що не пам'ятає цю подію – знайомство із своєю майбутньою дружиною. І це стає для нього жахливим відкриттям. Але потім, за інших обставин, він згадав: це було в Чикаго, десять років тому. Виявляється, мозок внаслідок тренувань реставрує функцію пам'яті.

Але уявімо собі, що все суспільство живе поза минулим, ніхто не знає, не пам'ятає історії та її уроків. Суспільство позбавлене історичної свідомості, а книжки, джерела, з яких воно може почерпнути знання, відсутні.

Щоб не зупинятися лише на прикладі однієї родини, яка може бути сприйнята як виняток, Рей Бредбері показав нам інших представників того масового інформаційного суспільства. Тут, власне, важливий такий епізод: Мілдред запросила до себе в гості подружок для спільного перегляду якоїсь цікавої розважальної програми. У цей час Монтег повернувся додому. Він вимкнув телевізійні стіни й запропонував жінкам послухати вірші. Він прочитав їм – певна річ, з книжки – вірш «Берег Дувра» англійського поета XIX століття Метью Арнольда. Коли він закінчив, місіс Клара Фелпс ридала: *«Її приятельки дивилися на її сльози, на спотворене гримасою обличчя. Вони сиділи, не насмілюючись доторкнутися до неї, вражені таким незвичайним проявом почуттів. Місіс Фелпс ридала нестямно. Монтег сам був зворушений і приголомшений»* [1:124]. Коли ж подруги запитали її: «Кларо, що з тобою», то вона тільки й спромоглася відповісти: «Я… я… не знаю…».

Це ще один наслідок відсутності книжки в людському житті – людина сама себе не розуміє, не може пояснити своїх почуттів, сформулювати, що її розчулило чи навіть приголомшило. Не маючи досвіду читання, вона не володіє мовою для позначення явищ і понять внутрішнього світу. Цей стан неможливості осмислити на внутрішньому рівні свої почуття, породжує ситуацію, яка мовою комунікативістики називається «когнітивний дисонанс». Хоча цей термін вживався досі на позначення зовнішньої інформації, але Рей Бредбері загострює увагу на іншому: людина неспроможна опанувати внутрішню інформацію. У Клари її сльози й незрозуміле розчулення від почутого вірша викликало тільки лють і прагнення негайно залишити домівку Монтегів.

Для розуміння структури суспільного життя в майбутньому величезне значення має сюжет, пов'язаний із брандмейстером Бітті. Він начальник невеличкої команди пожежників. Раптом виявляється, що він наділений ще й місією ідеологічного нагляду над своїми підлеглими. Цікаве питання: чого б це? Адже під його командуванням усього три (!) чоловіки. Із цього напрошується цікавий висновок – таких, як Монтег, багато, оскільки на трьох робітників потрібний один наглядач. В

усякому разі, Бітті виявляється професійним ідеологічним працівником, він цілком готовий захищати ідеологію безтурботності. Він приходить до Монтега тоді, коли той не вийшов на свою зміну, й довго розмовляє з ним.

Він пояснює йому: *«Наша цивілізація така величезна, що ми не можемо дозволити заворушень і незадоволень серед угруповань, які її складають. (...) Кольоровим не подобається книжка «Негреня Самбо». Спалити її! Білим не по собі від книжки «Хатина дядька Тома». І її спалити! Хтось написав книжку про те, що вживання тютюну призводить до раку легень. Тютюнові фабрики в розпачі! Спалити книжку! Потрібні безтурботність, Монтег, і спокій»* [1:73].

Він не тільки виявив прекрасне знання книжкової культури, логіку мислення, високу риторичну культуру. Він закінчив своє повчання в домі Монтегів словами: *«Я мушу йти. Лекцію закінчено»* [1:75]. Дивно чути таку лексику, цілком професійні педагогічні терміни від звичайного пожежника. Відтак, це дозволяє припустити, що він якраз таким і не є. Це ідеологічний боєць, поставлений системою на певне визначене місце. Від її імені він і промовляє оте багатозначне «ми». Він вправно здійснює функцію нагляду, його дії відзначаються професіоналізмом. За доносом він приїздить із бригадою пожежників палити дім Монтега, причому примушує зробити це самого Монтега, а потім оголошує його заарештованим. Хіба це дії звичайного пожежника? Це не член масового суспільства. Це його організатор.

Роман «451° за Фаренгейтом» написаний надзвичайно стисло, у деяких джерелах твір вважається повістю, хоча такого жанру американська література не знає. Стислість не тільки усуває з нього всі необов'язкові елементи, але й програмує змістовність будь-яких сюжетних деталей.

У відповідь на оголошення брандмейстера Монтега заарештованим той вчинив несподіваний опір. Він був у цей час з вогнеметом у руках, тож і спрямував «зброю» на свого противника. Розрахунок Бітті на те, що всі люди позбавлені людської потреби захищатися, залякані, розкладені й пригнічені силою держави, не здатні до активного опору, цього разу не спрацював. Наглядача знищено. І це красномовна деталь, яка свідчить: людське терпіння не безкінечне, настає час – і пружина розгинається, а люди підводяться з колін. Такою ж красномовною деталлю є те, що двох інших своїх колег по роботі Монтег залишив живими, хоча міг спалити їх точно так само, як і брандмейстера. Але він цього не зробив. У цьому не було потреби. Це представники масової людини, позбавлені власних думок і оцінок; це коліщатка і гвинтики суспільної мегамашини, тому Монтег і не зачепив їх.

Побачивши свою нездатність розуміти тексти, Монтег болісно пережив щойно відкриту ущербність. Він знайшов для репрезентації цього явища змістовний образ: «пісок і решето». Ці слова письменник використав для назви другої частини твору. Походження метафори таке. Колись у далекому дитинстві двоюрідний брат загадав Гаєві роботу: наповнити піском решето. Хлопчик сидів на морському узбережжі й накидав пісок у решето, а воно лишалося порожнім, пісок висипався крізь сітку. Так і зараз літери й слова, насипані в мозок Монтега, не трималися в ньому, а висипалися крізь невидиму сітку.

І тут Гай Монтег згадав про Фебера – людину, яка може дати йому уроки розуміння книжок. І він вирушив на розшуки старого. Фабер описаний як обережний, досвідчений, підпільний резидент книжкового світу. Він поданий у полі сприйняття Монтега, тому ми знаємо про нього тільки те, що знає Монтег і що ми самі як читачі чуємо від старого вчителя. Поступово розкривається його функціональність, глибина. Він мешкає на самоті, в нього немає родини, друзів. Це життя відлюдника, розвідника, таємного агента, зарядженого ідеєю служіння вищим ідеалам. Він дорожить не життям, а справою, якій служить. Фебер наділив Монтега черепашкою – непомітним радіонавушником у вухо, через який тримає з ним зв'язок. Коли ж Монтег-утікач приходить до нього в дім, він знає, як порятуватися від механічного пса й куди спрямувати втікача: він радить йому добігти до річки, спуститися вниз за течією, вийти на берег, знайти стару, занедбану залізничну колію і йти нею, там можна знайти невеликі групи людей – охоронців людської пам'яті та книжкової культури.

Монтег врятувався завдяки порадам Фабера, зробивши все так, як він радив. Поведінка і вчинки Фабера переконують, що він є частиною розгалуженої підпільної мережі противників існуючого режиму. Завдяки йому Монтег врятувався й потрапив у коло однодумців – охоронців традиційної вербальної культури. Це група з п'яти чоловік, але таких

груп багато. Розташовані вони поза міською цивілізацією. Вони не мають зброї. Їхня зброя – це збережене в пам'яті слово. Технології дозволяють реставрувати з пам'яті колись прочитані книжки. Отож і своє завдання ці книжники вбачають у тому, щоб передати свої знання по хронологічній вертикалі. Вони сподіваються дочекатися часу, коли вони будуть покликані суспільством для задоволення його духовних потреб. Вони переконані, що сама природа людини спрямує її до реставрації книжки.

«Ми прагнемо зберегти знання, – розповідає Монтегові ватажок цієї невеличкої групи Гренджер, – *які нам ще будуть потрібні, зберегти їх повністю. Поки що ми не хочемо нікого зачіпати чи підбурювати. Бо якщо нас знищать, то загинуть і всі знання, що ми зберігаємо, загинуть, може, назавжди. Ми з певного погляду мирні громадяни: мандруємо собі занедбаними коліями, ночуємо в горах. І місто дало нам спокій. Часом нас зупиняють, обшукують, але у нас нема нічого недозволеного. Наша організація вельми гнучка, розгалужена, розкидана по всій країні»* [1:188].

Війна, про яку раз у раз згадувалося в романі, розпочалася. Власне Монтег утікав з міста вже на її початку. І от тепер, коли він опинився далеко від міста й знайшов однодумців, ця група людей, що перебуває поза міською цивілізацією, стала свідком бомбардування міста ворожими літаками. Місто знищене, над мандрівниками прокочується вал ударної хвилі. Прикметно, що в цей час Монтег думає не про Фабера, а про Міллі. Він таки її кохав по-справжньому. Недарма він прагнув порятунку не тільки для себе, але й для неї. Але вона виявилася типовою масовою людиною, не здатною піднятися до рівня свого чоловіка.

Рей Бредбері показав занепад міської цивілізації. Група інтелектуалів вирушає в напрямку до міста, щоб розпочати там будівництво нового культурного осередку, заснованого на традиційних, нетлінних людських цінностях, збережених у книжному знанні. Так, відкритим фіналом завершується роман Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом».

Висновки. *Висновок перший* полягає в тому, що Рей Бредбері вважає масове суспільство самознищувальним. Це тимчасове суспільство, бо воно суперечить людській природі. Людська ж природа передбачає постійне народження в суспільстві лідерів різного роду: культурних, політичних, інтелектуальних, мистецьких. Масове суспільство може залишатися таким тільки за умов винищення своїх лідерів або їх ізоляції (вигнання). Якщо це триватиме відносно довго, то масове суспільство, позбавлене пам'яті й інтелекту, мистецьких цінностей і моралі, поглинуте егоїзмом і споживацтвом, приречене на загибель. Воно губить гальмівні механізми від саморуйнування. Та війна, яка в романі знищує цивілізацію, – не випадковість, а логічна закономірність, яка витікає з природи масової людини й масового суспільства.

Висновок другий такий. Суспільство не може складатися з масової людини. Сама природа народжує еліту, яка є рятівницею суспільства в цілому. Еліта не передбачає її штучного вирощення чи виведення. Породжувати еліту — це функція людського суспільства. Якщо будь-яке суспільство наділене елементарним інстинктом самозбереження, воно мусить цінувати свою еліту і наділяти її владою над собою. Це єдиний шлях до порятунку людства в цілому. Якщо воно скотиться до рівня масового суспільства, воно загине. Якщо виявиться здатним існувати як багатоярусний організм, воно продовжить свою історію руху в майбутнє.

Висновок третій. Народження лідерів відбувається стихійно й незалежно від їхнього соціального статусу, відношення до влади чи чогось іншого. Вони народжуються так, як прокинулася свідомість Гая Монтега: або під впливом випадкових зовнішніх чинників, або під впливом якихось таємничих внутрішніх спонук. Лідерів, за визначенням, мало, це добірна меншість. Натомість сучасні суспільства складаються з масової більшості, не здатної до розуміння свого становища, загроз, викликів та захисту своєї людської гідності. Порятунок масової людини в тому, щоб бути веденою добірною меншиною лідерів. Спосіб існування людства, коли в ньому відокремлено існують спільноти масової більшості та елітарної меншості, може бути допущений тільки тимчасово; така ситуація згубна і загрозлива для людства в цілому. Порятунок має прийти не від масової більшості, а він елітарної меншості. Рей Бредбері якраз показав занепад цивілізації внаслідок вилучення елітарної меншості з масового суспільства.

Висновок четвертий. Створення масового суспільства й масової людини відбувається завдяки мас-медіа. Виключення з каналів комунікації вербального тексту й надання

переваги зображальному ряду або зведення до нього – шлях до розумового розпаду людства. Рей Бредбері задовго до Г. М. Маклюена заговорив про цінність книжної культури, галактики Гутенберга, побачивши в ній зосередження людського розуму, гуманітарної традиції, нагромадження художніх людинознавчих надбань, які акумулюють людський досвід, створюють підстави для реалізації людиною своєї гуманітарної сутності.

Висновок п'ятий. Рей Бредбері найбільшою загрозою для людства вважає масову людину, створену за допомогою розважальних дискурсів масової комунікації. Роман «451° за Фаренгейтом» писався в той час, коли ще не існувало інтернету, через що письменник припускається певних цілком наївних з погляду сучасності описів, як-от: виклики пожежної команди надходять у штаб частини за допомогою звичайного телеграфу. У цьому контексті винахід інтернету, мережі всесвітнього зв'язку, соціальних мереж сприймаються як відповідь людства на загрозу бути поглинутим масовою людиною, адже інтернет повертає людину до культури вербального тексту. Повертає, певна річ, на новому щаблі технологічних досягнень. Він надає користувачеві можливість доступу відразу до газетних, журнальних і книжкових текстів, хоча й не перешкоджає певним категоріям осіб лишатися в межах зорових розважальних програм, включаючи сюди телесеріали, реаліті-шоу та комп'ютерні ігри.

Література

1. Бредбері Р. 451° за Фаренгейтом :повість / Рей Бредбері ; пер. з англ. Є. Крижевича. — Тернопіль : Навч. книга. — Богдан, 2011. — 208 с.
2. Маркина Н. В. Художественный мир Рэя Бредбэри: традиции и новаторство : дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.03 – литература народов стран зарубежья / Маркина Надежда Валериевна. — Самара, 2006. — 222 с.
3. Павленко Т. М. Бажання персонажів Рея Бредбері / Т. М. Павленко // Зарубіжна література в школах України. — 2006. — № 10. — С. 14—17 ; № 12. — С. 7—8.
4. Павленко Т. М. Духовність за доби постмодерну в інтерпретації Рея Бредбері / Т. М. Павленко // Зарубіжна література в школах України. — 2006. — № 4. — С. 11—13.
5. Прашкевич Г. Брэдбери / Геннадій Прашкевич. — М. : Молодая гвардия, 2014. — 351 с.
6. Пулина Г. А. Актуальные проблемы романа Р. Брэдбери «451° по Фаренгейту» [Электронный ресурс] / Г. А. Пулина // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. — 2005. — № 4. — С. 13—16. — Режим доступа : http://80.91.174.172/CGI/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=AN&P21DBN=AN&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=1&S21P03=A=&S21STR=%D0%9F%D1%83%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0,%20%D0%93.%D0%90.%20.

УДК 007:304:070

А. О. Орлова

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Публіцистика Анни Гін: особливості ідіостилю

Орлова А. О. Публіцистика Анни Гін: особливості ідіостилю. У статті з'ясовано сутність поняття «індивідуальний стиль» та його складників, встановлено розвиток блогосфери та соціальних мереж як історії появи книги «Невыдуманные истории», визначено аудиторію автора та рівень популярності історій у «Facebook»; досліджено жанрові, стилістичні та індивідуальні особливості авторки на прикладі збірника її нарисів, зокрема засоби художнього увиразнення, синтаксичні та лексичні складники, авторські трансформації, інтертекстуальність (прецедентні тексти), засоби гумору.

Ключові слова: індивідуальний стиль, публіцистика, блогосфера, соціальні мережі, збірник нарисів, образ авторського «я», художня мова, іронія, жанр.

© Орлова А. О., 2016